

שם מחלקה:
ביה"ס ללימודי יסוד ביהדות
שם ומספר הקורס:
נישואין, גירושין ומה שביניהם
02-844-26

שם הקורס באנגלית:
Marriage, Divorce, and Everything in Between

שם המרצה: ד"ר אילת סג"ל

סוג הקורס: מתקשב

שנת לימודים: תשפ"ד **סמסטר:** ב **היקף:** 2 נ"ז

כתובת המייל: ayeletandmichael@gmail.com

אתר הקורס באינטרנט: **אתר ב- Moodle**

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה :

לדיני הנישואין והגירושין במשפט העברי יש השלכה מעשית על חייהם של האזרחים היהודים החיים במדינת ישראל.

בקורס נלמד להכיר את ההתפתחויות שחלו בדיני הנישואין והגירושין, ונבחן את ההשלכות שיש לכך בימינו.

בכל נושא ייבחנו המקורות המקראיים והתלמודיים וישומם הלכה למעשה בספרות הפסיקה, בספרות השו"ת ובפסקי דין רבניים מן העשורים האחרונים. יודגשו מקומם של תקנות, מנהגים ושטרות ביצירת שינויים הלכתיים נדרשים.

מאחר וענייני הנישואין והגירושין במדינת ישראל נתונים בסמכותם של בתי הדין הרבניים נעסוק הן בהכרת המשפט העברי והן בסוגיות משפטיות, נלמד את החוק הישראלי בנושא ונבחן סוגיות שונות העולות מהחיבור בין דת ומדינה.

ב. תוכן הקורס:

בחלק הראשון של הקורס נעסוק ביצירת קשר הנישואין: השידוכין, הקידושין והנישואין וההתפתחויות שחלו במוסדות אלה. נלמד כיצד יש לערוך קידושין כדת משה וישראל, מהו מעמדם ההלכתי של ידועים בציבור ונישואים אזרחיים. נדון במהותה של הכתובה ובמשמעותה בימינו, נכיר את הזכויות והחובות של בני הזוג זה כלפי זה במסגרת חיי הנישואין. כן נעסוק באפשרות של ריבוי נשים ובדרכים השונות בהן נקטו קהילות שונות על מנת להגן על נשים מפני מצב של ריבוי נשים.

בחלק השני של הקורס נעסוק בפירוק קשר הנישואין במות אחד מבני הזוג או בגירושין. נדון בסיטואציה של נשים עגונות ונראה פתרונות הלכתיים בהם נעשה שימוש כדי להתיר עגונות ולמנוע מראש מצבים של עגינות. נכיר את הבסיס לדיני הגירושין במשפט העברי ונדון בעילות גירושין שונות במקרים של גירושין ביוזמת האשה וגירושין ביוזמת האיש. בין היתר נעסוק בעילות הגירושין: בגידה, אלימות ועוד. השיעורים האחרונים של הקורס יוקדשו להכרות עם מנגנונים הלכתיים שפותחו במטרה למנוע מצבי סירוב גט ועגינות.

מהלך השיעורים:

באתר הקורס יופיעו בכל יחידה החומר הלימודי והמקורות הרלוונטיים לאותה היחידה, כולל הקלטת שיעור, סיכום כתוב של היחידה, כתבות וסרטונים.

לא מדובר על קורס מקוון שבו השיעורים מועברים באמצעות מפגשי זום, אלא בקורס מתוקשב שבו רוב החומר מועבר בצורה כתובה. מצד שני, לא מדובר בקורס ללימוד עצמי (כפי שהיה קיים בעבר) שבו הלימוד התבצע מתוך חוברת לקראת המבחן בלבד. המשמעות היא שיש דרישה למעורבות של הסטודנטים בלמידה במהלך תקופת הקורס. הדבר יבוא לידי ביטוי בקורס זה בדרישה ללמוד את יחידות הקורס בקצב של כולם (שתי יחידות בשבוע) ולהשתתף במטלת אמצע במודל.

בקורס יתקיימו שני מפגשי זום בהם אסביר את דרך ההתנהלות של הקורס, כיצד כדאי ללמוד ועל מה חשוב לתת דגש וכן הסברים לגבי המבחן.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה מומלצת
1	שידוכין, קידושין ונישואין: הגדרות והתפתחויות	1,2,3
2	דרכי הקידושין, הצורך ברצון הבעל והאישה בקידושין, קידושי שחוק	4

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה מומלצת
3	מעמדם ההלכתי של ידועים בציבור ונישואים אזרחיים	
4	הכתובה: מטרתה, מהותה ומשמעותה לימינו	5
5	יחסי ממון בין בני זוג	
6	חובת מזונות: הגדרות, עקרונות-על	
7	ריבוי נשים: מקורות תלמודיים	10
8	ריבוי נשים: התפתחויות בסביבה האשכנזית	11
9	ריבוי נשים: התפתחויות בסביבה הספרדית	
10	תקנת העגונה	
11	תקנת העגונה	
12	פתרונות מניעתיים לעגינות	
13	מבוא לדיני גירושין	14
14	עילות גירושין: אלימות	15
15	עילות גירושין: בגידה	16
16	עילות גירושין: 'מאיס עלי' - הוא מאוס עלי	
17	גירושין ביוזמת האיש	
18	הפקעת קידושין	17
19	קידושין ונישואין על תנאי	
20	הסכמי קדם-נישואין למניעת סירוב גט	

ג. דרישות קדם:

אין.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

לימוד החומר באתר הקורס בקצב של הקורס,

הגשת מטלת אמצע במודל

בחינה אמריקאית פרונטלית בקמפוס.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

30% מטלת אמצע במודל

70% בחינה אמריקאית פרונטלית בקמפוס, ציון מספרי

ו. ביבליוגרפיה: (רשות)

1. א' אשור, "שידוכין ואירוסין על-פי תעודות מן הגניזה הקהירית", עבודה לשם קבלת תואר דוקטור, אוניברסיטת תל-אביב, 2006.
2. י' ריבלין, "התפתחות מוסד השידוכין לאור שטרי הגניזה", ספונות, ח (תשס"ג), עמ' 133-99.
3. ש' עמנואל, "ביטול שידוכין", בתוך: מחקרים בתולדות יהודי אשכנז: ספר יובל לכבוד יצחק (אריק) זימר (בעריכת ג' בקון ואחרים), רמת-גן תשס"ח, עמ' 202-157.
4. א"ח פריימן, סדר קידושין ונשואין אחרי חתימת התלמוד: מחקר היסטורי-דוגמתי בדיני ישראל, ירושלים תש"ה.
5. ש"י כהן, "בעניין נישואים אזרחיים", תחומין, ג (תשמ"ב), עמ' 167-154.
6. ע' שרמר, זכר ונקבה בראם: הנישואים בשלהי ימי הבית השני ובתקופת המשנה והתלמוד, ירושלים תשס"ד, עמ' 241-233.
7. ש' דיכובסקי, "הכתובה", תחומין, כח (תשס"ח), עמ' 36-28.
8. Y. Margalit, "On the dispositive foundation of the obligation of spousal conjugal relation in Jewish Law", *Jewish Law Association Studies*, 18 (2008), pp. 160-186.
9. ב"צ שרשבסקי, דיני משפחה⁴, ירושלים תשנ"ג, עמ' 190-96.
10. מ"ע פרידמן, ריבוי נשים בישראל: מקורות חדשים בגניזת קהיר, ירושלים תשמ"ו, עמ' 53-1.
11. א' גרוסמן, חסידות ומורדות: נשים יהודיות באירופה בימי הביניים², ירושלים תשס"ג, עמ' 154-118.
12. א' וסטרייך, "מצוות ייבום ומורדת- בין צפון-אפריקה לבין ספרד", בתוך: מנחה ליצחק: קובץ מאמרים לכבודו של השופט יצחק שילה בגבורותיו (בעריכת א' ברק ומ' שאוה), תל אביב תשנ"ט, עמ' 166-145.
13. א' וסטרייך, תמורות במעמד האשה במשפט העברי: מסע בין מסורות, ירושלים תשס"ב.
14. ש' ישראל, "על כפיה ורצון בגט", תורה שבעל-פה, יב (תשל"ל), עמ' לב-לח.
15. מ' פרישטיק, "אלימות פיזית של בעלים כעילה לקבלת גט בהלכה היהודית ובשיפוט הרבני", דיני ישראל, יז (תשנ"ג-תשנ"ד), עמ' צג-קיח.

16. א' שוחטמן, "בגידה וחיים עם ידועה בציבור: עילה לכפיית גט?", משפחה במשפט, א (תשס"ז), עמ' 302-259.

17. ש' ריסקין, "הפקעת קידושין – פתרון לעגינות", תחומין, כב (תשס"ב), עמ' 209-191.

חומר מחייב למבחנים:

היחידות הכתובות והמוקלטות שיועלו לאתר הקורס.